

PRESUDA SUDA (treće vijeće)

5. listopada 2010.(*)

„Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Bračni sporovi i stvari povezane s roditeljskom odgovornošću – Haška konvencija od 25. listopada 1980. o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece – Uredba (EZ) br. 2201/2003 – Djeca čiji roditelji nisu u braku – Pravo oca na skrb – Tumačenje pojma ‚pravo na skrb‘ – Opća načela prava i Povelja Europske unije o temeljnim pravima”

U predmetu C-400/10 PPU,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Supreme Court (Vrhovni sud, Irska), odlukom od 30. srpnja 2010., koju je Sud zaprimio 6. kolovoza 2010., u postupku

J. McB.

protiv

L. E.,

SUD (treće vijeće),

u sastavu: K. Lenaerts (izvjestitelj), predsjednik vijeća, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász, T. von Danwitz i D. Šváby, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Jääskinen,

tajnik: L. Hewlett, glavna administratorica,

uzimajući u obzir zahtjev suda da se o prethodnom pitanju odluči u hitnom postupku u skladu s člankom 104.b Poslovnika,

uzimajući u obzir odluku trećeg vijeća od 11. kolovoza 2010. da se prihvati navedeni zahtjev,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 20. rujna 2010.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za J. McB., D. Browne, SC, i D. Quinn, BL, koje je opunomoćio J. McDaid, *solicitor*,
- za L. E., G. Durcan, SC, kao i N. Jackson, BL, i S. Fennell, BL, koje je opunomoćio M. Quirke, *solicitor*,
- za Irsku, D. O’Hagan, u svojstvu agenta, uz asistenciju M. MacGratha, SC, i N. Traversa, BL,

- za vladu Njemačke, J. Kemper, u svojstvu agenta,
 - za Europsku komisiju, A.-M. Rouchaud-Joët i M. Wilderspin, u svojstvu agenata,
- saslušavši nezavisnog odvjetnika,
- donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje Uredbe Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1347/2000 (SL L 338, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 3., str. 133.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između J. McB., oca troje djece, i L. E., majke te djece, u pogledu povratka u Irsku te djece koja se trenutačno nalaze u Engleskoj s majkom.

Pravni okvir

Haška konvencija iz 1980.

- 3 U članku 1. Haške konvencije od 25. listopada 1980. o građanskopravnim aspektima međunarodne otmice djece (u daljnjem tekstu: Haška konvencija iz 1980.) propisuju se:

„Ciljevi ove konvencije jesu:

- a) osigurati što hitniji povratak djece nezakonito odvedene ili zadržane u nekoj državi ugovornici;
- b) osigurati da se prava na brigu i viđenje s djetetom po zakonu jedne države ugovornice stvarno poštuju u drugoj državi ugovornici.”

- 4 Članak 3. Konvencije glasi kako slijedi:

„Odvođenje ili zadržavanje djeteta smatrat će se nezakonitim:

- a) ako predstavlja povredu prava na brigu što ga je dobila osoba, institucija ili bilo koje drugo tijelo, kolektivno ili pojedinačno, po zakonu države u kojoj je dijete bilo stalno nastanjeno prije odvođenja ili zadržavanja;

- b) ako su se u vrijeme odvođenja ili zadržavanja ta prava ostvarivala kolektivno ili pojedinačno, ili bi se bila ostvarivala da nije došlo do odvođenja ili zadržavanja.

Prava na brigu spomenuta u točki a) stava 1. mogu se steći, prije svega, provedbom zakona ili na temelju sudske ili upravne odluke, ili na temelju sporazuma koji ima pravni učinak po pravu dotične države.”

- 5 Članak 15. Haške konvencije iz 1980. glasi kako slijedi:

„Sudski ili upravni organi države ugovornice mogu, prije izdavanja naloga o povratku djeteta, tražiti da podnositelj molbe pribavi od organa države u kojoj je mjesto stalnog boravka djeteta odluku ili druge dokaze da je odvođenje ili zadržavanje djeteta bilo nezakonito na temelju člana 3. Konvencije, ako se takva odluka ili dokazi mogu dobiti u toj državi. Centralni izvršni organi država ugovornica će, u mjeri u kojoj je to moguće, pomoći podnositeljima molbe da dobiju takvu odluku ili dokaze.”

Pravo Unije

- 6 Uvodna izjava 17. iz preambule Uredbe br. 2201/2003 glasi:

„U slučajevima nezakonitog odvođenja ili zadržavanja djeteta, predaja djeteta trebala bi se postići bez odlaganja, pa bi se u tu svrhu i dalje primjenjivala Haška konvencija od 25. listopada 1980., dopunjena odredbama ove Uredbe, posebno njezin članak 11. [...]”

- 7 U skladu s uvodnom izjavom 33. iz preambule navedene uredbe:

„Ova Uredba priznaje temeljna prava i poštuje načela Povelje o temeljnim pravima Europske unije [u daljnjem tekstu: Povelja]. Ona posebno nastoji osigurati poštovanje temeljnih prava djeteta, opisanih u članku 24. [Povelje].”

- 8 Člankom 2. stavkom 9. te uredbe definira se da „pravo na skrb” uključuje „prava i obveze koji se odnose na roditeljsku skrb nad djetetom, a posebno na pravo određivanja djetetova boravišta.”

- 9 Člankom 2. stavkom 11. Uredbe br. 2201/2003 određuje se da je „odvođenje ili zadržavanje djeteta” nezakonito ako:

„(a) je riječ o kršenju prava na skrb stečenog sudskom odlukom ili primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom u skladu s pravom države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova odvođenja ili zadržavanja;

i

(b) pod uvjetom da su, u trenutku odvođenja ili zadržavanja, prava na skrb bila izvršavana, bilo zajednički ili samostalno, ili bi bila izvršavana, ali u svrhe odvođenja ili zadržavanja. Smatra se da se pravo na skrb zajednički koristi kada, u skladu sa sudskom odlukom ili primjenom prava, jedan nositelj roditeljske odgovornosti ne može odlučivati o djetetovu boravištu bez pristanka drugog nositelja roditeljske odgovornosti.”

10 U članku 11. navedene uredbe pod naslovom „Predaja djeteta”, propisuje se:

„1. Ako osoba, ustanova ili tijelo koje ima pravo na skrb od nadležnih tijela u državi članici zatraži donošenje sudske odluke na temelju [Haaške konvencije iz 1980.], kako bi postiglo predaju djeteta koje je nezakonito odvedeno ili zadržano u državi članici koja nije država članica u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova nezakonitog odvođenja ili zadržavanja, primjenjuju se stavci 2. do 8.

[...]

3. Sud kojemu je podnesen zahtjev za predaju djeteta iz stavka 1. djeluje što je moguće brže u postupku na temelju zahtjeva, koristeći najbrži raspoloživi postupak u skladu s nacionalnim pravom.

Ničime ne dovodeći u pitanje odredbe podstavka 1., osim ako to sprečavaju izuzetne okolnosti, sud donosi odluku najkasnije šest tjedana od dana podnošenja zahtjeva.

[...]

6. Ako je sud donio odluku da se dijete ne predaje, u skladu s člankom 13. Haaške konvencije iz 1980., sud mora odmah, izravno ili putem svojega središnjega tijela, poslati presliku sudske odluke kojom je određeno da se dijete ne predaje i odgovarajuća pismena, posebno prijepis zapisnika sa saslušanja pred sudom, nadležnom sudu ili središnjem tijelu države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova nezakonitog odvođenja ili zadržavanja, u skladu s odredbama nacionalnog prava. Sud sva navedena pismena mora primiti u roku od mjesec dana od datuma donošenja sudske odluke kojom je određeno da se dijete ne predaje.

7. Osim u slučaju da je jedna od stranaka pred sudovima države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova nezakonitog odvođenja ili zadržavanja već pokrenula postupak, sud ili središnje tijelo koje prima informacije iz stavka 6. mora o njima obavijestiti stranke i pozvati ih da podnesu prijedloge sudu, u skladu s nacionalnim pravom, u roku od tri mjeseca od datuma obavijesti, kako bi sud mogao razmatrati pitanje skrbi nad djetetom.

Ne dovodeći u pitanje postupovna pravila sadržana u ovoj Uredbi, sud zaključuje predmet ako nije primio nikakve prijedloge u navedenom roku.

8. Neovisno o sudskoj odluci kojom je određeno da se dijete ne predaje, u skladu s člankom 13. Haaške konvencije, svaka kasnija sudska odluka kojom se zahtijeva predaja djeteta, koju donese sud nadležan u skladu s ovom Uredbom, izvršiva je u skladu s odredbama dijela 4. poglavlja III., s ciljem osiguranja predaje djeteta.”

11 Članak 60. Uredbe br. 2201/2003 pod naslovom „Odnos prema određenim multilateralnim konvencijama” glasi kako slijedi:

„U odnosima između država članica, ova Uredba ima prednost pred sljedećim konvencijama, u onoj mjeri u kojoj se one odnose na predmete uređene ovom Uredbom:

[...]

(e) [Haška konvencija iz 1980.]”

12 U članku 62. stavku 2. navedene uredbe, pod naslovom „Opseg učinaka” propisuje se:

„Konvencije navedene u članku 60., posebno Haška konvencija iz 1980., i dalje proizvode pravni učinak između država članica koje su njihove potpisnice, u skladu s odredbama članka 60.”

Nacionalno pravo

13 Iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da biološki otac djece, u skladu s irskim pravom, nema pravo na skrb na temelju samog zakona. Štoviše, činjenica da su nevjerenčani roditelji živjeli zajedno te da je otac bio aktivno uključen u odgoj djeteta, sama po sebi ne daje ocu takvo pravo.

14 Međutim, u skladu s člankom 6.A Zakona o skrbništvu nad maloljetnicima iz 1964. (Guardianship of Infants Act 1964), kako je izmijenjen člankom 12. Zakona o statusu djece iz 1987. (Status of Children Act 1987), „ako otac i majka nisu bili u braku, na zahtjev oca sud ga može odlukom imenovati skrbnikom maloljetnika.”

15 U članku 11. stavku 4. Zakona o skrbništvu nad maloljetnicima iz 1964., kako je izmijenjen člankom 13. Zakona o statusu djece iz 1987., propisuje se:

„Ako otac i majka djeteta nisu u braku, pravo na podnošenje zahtjeva na temelju ovog članka u pogledu skrbništva nad maloljetnikom te prava na kontakt s djetetom njegovog oca ili njegove majke odnosi se i na oca koji nije skrbnik djeteta te se u tu svrhu svako upućivanje na oca ili roditelja maloljetnika u ovom članku tumači na način da uključuje i njega.”

16 Članak 15. Zakona o otmici djece i izvršenju sudskih odluka o skrbništvu iz 1991. (Child Abduction and Enforcement of Custody Orders Act 1991), kako je izmijenjen Uredbom iz 2005. donesenom u okviru Europskih zajednica (sudske odluke u bračnim sporovima i stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću) (European Communities (Judgements in Matrimonial Matters and Matters of Parental Responsibility) Regulations 2005) glasi:

„Na temelju zahtjeva koji za potrebe članka 15. [Haške konvencije iz 1980.] podnese osoba za koju Sud odluči da ima interes u predmetu, Sud može dati izjavu da je odvođenje bilo kojeg djeteta iz države ili njegovo zadržavanje izvan države:

(a) u slučaju odvođenja iz države članice ili zadržavanja u državi članici, nezakonito odvođenje ili zadržavanje u smislu članka 2. [uredbe] ili

(b) u bilo kojem drugom slučaju, nezakonito u smislu članka 3. [Haške konvencije iz 1980.].”

Glavni postupak i prethodno pitanje

Činjenične okolnosti glavnog postupka

- 17 Iz spisa dostavljenog Sudu proizlazi da su tužitelj u glavnom postupku, J. McB., irski državljanin, i tuženica u istom postupku, L. E., britanska državljanica, živjeli zajedno kao nevjenčani par više od deset godina u Engleskoj, Australiji, Sjevernoj Irskoj i, od studenoga 2008., u Irskoj. Zajedno imaju troje djece, i to J., rođenog u Engleskoj 21. prosinca 2000., E., rođenog u Sjevernoj Irskoj 20. studenoga 2002., i J. C., rođenu u Sjevernoj Irskoj 22. srpnja 2007.
- 18 Budući da se odnos roditelja pogoršao krajem 2008. i početkom 2009., majka je, navodeći da se otac agresivno ponašao, u više navrata bježala zajedno s djecom u sklonište za žene. U travnju 2009. roditelji su se pomirili i odlučili se vjenčati 10. listopada 2009. Međutim, 11. srpnja 2009. nakon povratka s poslovnog puta u Sjevernu Irsku, otac je otkrio da je majka ponovno napustila obiteljski dom s njihovom djecom i otišla živjeti u spomenuto sklonište za žene.
- 19 Dana 15. srpnja 2009. očevi odvjetnici na njegov su zahtjev podnijeli tužbu kojom se pokreće postupak pred nadležnim irskim sudom, to jest District Court (Okružni sud), kako bi dobio pravo na skrb nad svoje troje djece. Međutim, 25. srpnja 2009. majka je zrakoplovom otišla u Englesku te je povela sa sobom navedeno troje djece kao i svoje drugo, starije dijete rođeno u prijašnjoj vezi. Do tog datuma gore navedeni zahtjev nije uručen majci, tako da u skladu s irskim postupovnim pravom tužba nije valjano podnesena i pred irskim sudom nije pokrenut postupak.

Postupak koji je otac pokrenuo u Engleskoj

- 20 Dana 2. studenoga 2009. J. McB. podnio je tužbu pred High Court of Justice (England and Wales) Family Division (Visoki sud, Engleska i Wales, Obiteljski odjel, Ujedinjena Kraljevina) u kojoj traži da se djeca vrate u Irsku u skladu s odredbama Haške konvencije iz 1980. i Uredbe br. 2201/2003. Rješenjem od 20. studenoga 2009. taj je sud zatražio da otac u skladu s člankom 15. te konvencije pribavi odluku ili uvjerenje od irskih tijela u kojem se navodi da je odvođenje djece bilo nezakonito u smislu članka 3. te konvencije.

Postupak koji je otac pokrenuo u Irskoj

- 21 Dana 22. prosinca 2009. J. McB. podnio je tužbu pred High Court (Visoki sud, Irska), prvo, radi pribavljanja odluke ili uvjerenja u kojem se navodi da je odvođenje njegove troje djece 25. srpnja 2009. bilo nezakonito u smislu članka 3. Haške konvencije iz 1980. i, drugo, radi dobivanja prava na skrb.
- 22 Presudom od 28. travnja 2010. High Court (Visoki sud) je odbacio prvi od tih zahtjeva na temelju činjenice da otac nije imao nikakvo pravo na skrb nad djecom u vrijeme njihovog odvođenja te stoga odvođenje nije bilo nezakonito u smislu Haške konvencije iz 1980. ili Uredbe br. 2201/2003.

- 23 Otac je podnio žalbu protiv te odluke pred sudom koji je uputio zahtjev. U zahtjevu za prethodnu odluku taj sud navodi da 25. srpnja 2009. otac nije imao pravo na skrb nad svojom djecom u smislu odredbi Haške konvencije iz 1980. Međutim, sud koji je uputio zahtjev smatra da je pojam „pravo na skrb”, za potrebe zahtjeva za povratak djece iz jedne države članice u drugu na temelju Haške konvencije iz 1980., sada definiran u članku 2. stavku 9. navedene uredbe.
- 24 Sud koji je uputio zahtjev smatra da ni odredbe Uredbe br. 2201/2003 ni članka 7. Povelje nužno ne podrazumijevaju da za potrebe određivanja je li odvođenje djeteta bilo nezakonito treba smatrati da biološki otac djeteta nužno mora imati pravo na skrb nad tim djetetom, u nedostatku sudske odluke kojom mu se dodjeljuje takvo pravo. Međutim, sud koji je uputio zahtjev priznaje da je tumačenje ovih odredaba prava Europske unije u nadležnosti Suda.
- 25 U tim je okolnostima Supreme Court (Vrhovni sud) odlučio prekinuti postupak i postaviti sljedeće prethodno pitanje:
- „Sprječava li [Uredba br. 2201/2003], bez obzira na to tumači li se u skladu s člankom 7. [Povelje] ili drukčije, državu članicu da na temelju svojeg prava zahtijeva da otac djeteta s čijom majkom nije u braku pribavi od nadležnog suda odluku kojom mu se povjerava skrb nad djetetom kako bi imao „pravo na skrb”, čime se odvođenje djeteta iz zemlje uobičajenog boravišta proglašava nezakonitim za potrebe članka 2. stavka 11. te uredbe?”

Hitan postupak

- 26 Sud koji je uputio zahtjev zatražio je da se ovaj zahtjev za prethodnu odluku podvrgne hitnom postupku predviđenom člankom 104.b Poslovnika Suda.
- 27 Taj zahtjev za hitni postupak temelji se na uvodnoj izjavi 17. iz preambule Uredbe br. 2201/2003 kojom je određeno da se u slučaju nezakonitog odvođenja djeteta povratak djeteta treba obaviti bez odgađanja.
- 28 U tom pogledu treba istaknuti da iz zahtjeva za prethodnu odluku proizlazi da se u ovom predmetu radi o troje djece, starosti tri, sedam i devet godina, koja su više od godine dana odvojena od svog oca. S obzirom na to da se u postupku radi o maloj djeci, a pogotovo što se tiče najmlađega, produljivanje trenutačne situacije moglo bi ozbiljno naštetiti njihovom odnosu s ocem.
- 29 U tim je okolnostima treće vijeće Suda 11. kolovoza 2010. na prijedlog suca izvjestitelja i saslušavši nezavisnog odvjetnika odobrilo zahtjev nacionalnog suda da se ovaj zahtjev za prethodnu odluku podvrgne hitnom postupku.

O prethodnom pitanju

Dopuštenost

- 30 Europska komisija dvoji o dopuštenosti zahtjeva za prethodnu odluku, a njemačka vlada tvrdi da je zahtjev nedopušten. U biti tvrde da se u sporu u glavnom postupku ne radi o predaji djece, u skladu s člankom 11. Uredbe br. 2201/2003, nego o

pribavljanju, prije povratka, odluke kojom se potvrđuje da je odvođenje djece bilo nezakonito u skladu s člankom 15. Haške konvencije iz 1980. Stoga se ovaj spor odnosi na pitanje je li odvođenje djece zakonito, ali ne u smislu članka 2. stavka 11. uredbе, nego u smislu članaka 1. i 3. Konvencije. Štoviše, tužitelj u glavnom postupku podnio je pred odgovarajućim irskim sudovima zahtjev kojim od njih traži da donesu odluku ili očitovanje da je odvođenje ili zadržavanje njegove djece bilo nezakonito u smislu članka 3. Konvencije. Podnio je taj zahtjev zato što je High Court of Justice of England and Wales (Family Division) (Visoki sud, Engleska i Wales, Obiteljski odjel) od njega zatražio da pribavi takvu odluku ili očitovanje u skladu s člankom 15. te Konvencije.

- 31 Međutim, Uredba br. 2201/2003, a posebno njezin članak 11., ne odnosi se na postupak utvrđen u članku 15. Haške konvencije iz 1980. o prepoznavanju nezakonite prirode odvođenja djeteta, nego isključivo na postupak u pogledu povratka tog djeteta. Stoga članak 11. te uredbе postaje relevantan tek nakon okončanja postupka koji se odnosi na članak 15. Konvencije i tek kad započne postupak za povratak djece. Zbog toga je prethodno pitanje koje je postavio sud koji je uputio zahtjev bilo preuranjeno.
- 32 U tom pogledu valja podsjetiti da je, u skladu sa sudskom praksom Suda, isključivo na nacionalnim sudovima pred kojima je pokrenut postupak i koji preuzimaju odgovornost za sudsku odluku koju moraju donijeti da, ovisno o pojedinostima predmeta, ocijene je li prethodna odluka nužna za donošenje presude kao i koliko su pitanja koja postavljaju Sudu relevantna (presuda od 30. studenoga 2006., Brünsteiner i Autohaus Hilgert, spojeni predmeti C-376/05 i C-377/05, Zb., str. I-11383, t. 26. i navedena sudska praksa).
- 33 Slijedom toga, kad se postavljaju pitanja tiču tumačenja prava Europske unije, Sud je u načelu dužan donijeti odluku (vidjeti među ostalim presude od 13. ožujka 2001., PreussenElektra, C-379/98, Zb., str. I-2099., t. 38., i od 1. listopada 2009., Gottwald, C-103/08, Zb., str. I-9117., t. 16.).
- 34 Iz toga proizlazi da se pretpostavka o relevantnosti pitanja koja nacionalni sudovi postavljaju radi donošenja prethodne odluke može odbaciti samo u iznimnim slučajevima, a posebno kad je očito da traženo tumačenje određaba prava Europske unije navedeno u tim pitanjima nema veze sa stvarnim činjenicama ili predmetom spora u glavnom postupku (vidjeti među ostalim gore navedenu presudu Gottwald, t. 17. i presudu od 22. travnja 2010., Dimos Agios Nikolaos, C-82/09, Zb., str. I-03649., t. 15.).
- 35 Sud koji je uputio zahtjev u ovom predmetu smatra da mu je potrebno tumačenje Uredbe br. 2201/2003, a posebno njezinog članka 2. stavka 11., kako bi moglo odlučiti o zahtjevu koji mu je podnesen, u okviru kojeg se traži donošenje odluke ili očitovanja kojim se potvrđuje da je odvođenje ili zadržavanje djece iz glavnog postupka bilo nezakonito. Štoviše, iz primjenjivog nacionalnog prava, odnosno članka 15. Zakona o otmici djece i provođenju sudskih odluka o skrbništvu iz 1991., kako je izmijenjen Uredbom iz 2005. donesenom u okviru Europskih zajednica (sudske odluke u bračnim sporovima i stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću), proizlazi da u slučajevima odvođenja djeteta u drugu državu članicu nacionalni sud mora odlučiti o zakonitosti odvođenja na temelju članka 2. Uredbe br. 2201/2003 ako tužitelj zatraži

da donese takvu odluku ili očitovanje u skladu s člankom 15. Haške konvencije iz 1980.

36 Osim toga, valja napomenuti da na temelju članka 60. Uredbe br. 2201/2003 u odnosima među državama članicama ta uredba ima prednost pred Haškom konvencijom iz 1980. u mjeri u kojoj se Konvencija odnosi na predmete koji su uređeni tom uredbom. Podložno prvenstvu te uredbe, Konvencija nastavlja proizvoditi pravne učinke među državama članicama koje su potpisnice Konvencije u skladu s člankom 60., na temelju članka 62. stavka 2. Uredbe br. 2201/2003 te kako je navedeno u uvodnoj izjavi 17. iz preambule te uredbe. Prema tome, otmica djece iz jedne države članice i odvođenje u drugu državu članicu sada podliježe skupu pravila koji se sastoji od odredbi Haške konvencije iz 1980. kako su dopunjene onima iz Uredbe br. 2201/2003, pri čemu odredbe uredbe imaju prednost u predmetima koji pripadaju području primjene te uredbe.

37 U tim okolnostima nije očito da tumačenje koje je zatražio sud koji je uputio zahtjev nije relevantno za odluku koju taj sud treba donijeti.

38 Stoga zahtjev za prethodnu odluku treba proglasiti dopuštenim.

Meritum

39 Sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li Uredbu br. 2201/2003 tumačiti tako da joj se protivi da pravo države članice očeuo stjecanje prava na skrb nad djetetom s čijom majkom nije u braku uvjetuje očevim pribavljanjem odluke nadležnog nacionalnog suda kojom mu se dodjeljuje takvo pravo na skrb, na temelju čega se odvođenje djeteta od strane majke ili njegovo zadržavanje može proglasiti nezakonitim u smislu članka 2. stavka 11. navedene uredbe.

40 U tom pogledu valja podsjetiti da se člankom 2. stavkom 9. te uredbe definira da „pravo na skrb” obuhvaća „prava i obveze koji se odnose na roditeljsku skrb nad djetetom, a posebno na pravo određivanja djetetova boravišta.”

41 U mjeri u kojoj je pojam „pravo na skrb” tako definiran Uredbom br. 2201/2003, on ne ovisi o pravu država članica. Iz zahtjeva za ujednačenu primjenu prava Unije i načela jednakosti proizlazi da pojmove neke odredbe tog prava koja ne sadržava nikakvo izričito upućivanje na pravo država članica za utvrđivanje svojeg smisla i dosega u cijeloj Uniji treba tumačiti samostalno i ujednačeno, uzimajući u obzir kontekst i cilj odredbe o kojoj se radi (vidjeti presudu od 17. srpnja 2008., Kozłowski, C-66/08, Zb., str. I-6041., t. 42. i navedenu sudsku praksu). Stoga za potrebe primjene Uredbe br. 2201/2003 pravo na skrb svakako uključuje pravo nositelja prava da odlučuje o boravištu djeteta.

42 Sasvim je drugo pitanje određivanje tko je nositelj prava na skrb. U tom pogledu iz članka 2. stavka 11. točke (a) spomenute uredbe proizlazi da zakonitost ili nezakonitost odvođenja djeteta ovisi o postojanju „prava na skrb stečenog sudskom odlukom ili primjenom prava ili sporazumom s pravnim učinkom ili u skladu s pravom države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište neposredno prije njegova odvođenja ili zadržavanja.”

- 43 Iz toga slijedi da u Uredbi br. 2201/2003 nije određeno koja osoba mora imati pravo na skrb prema kojemu bi se moglo proglasiti nezakonitim odvođenje djeteta u smislu članka 2. stavka 11. te uredbe, nego se, kad je u pitanju određivanje nositelja prava na skrb, upućuje na pravo države članice u kojoj je dijete imalo uobičajeno boravište netom prije njegovog odvođenja ili zadržavanja. U skladu s time, pravo te države članice određuje uvjete pod kojima biološki otac stječe pravo na skrb nad svojim djetetom, u smislu članka 2. stavka 9. navedene uredbe te, prema potrebi, stjecanje takvog prava uvjetuje pribavljanjem odluke nadležnog nacionalnog suda koji ocu dodjeljuje to pravo.
- 44 S obzirom na prethodno navedeno, Uredbu br. 2201/2003 valja tumačiti tako da nezakonito odvođenje djeteta za potrebe primjene te uredbe ovisi isključivo o postojanju prava na skrb koje je dodijeljeno na temelju primjenjivog nacionalnog prava, koje je prekršeno tim odvođenjem.
- 45 Međutim, sud koji je uputio zahtjev pita utječe li Povelja, a posebno njezin članak 7., na takvo tumačenje Uredbe br. 2201/2003.
- 46 Tužitelj u glavnom postupku osporava činjenicu da odvođenje djeteta koje majka provede bez znanja biološkog oca nije nezakonito u skladu s Haškom konvencijom iz 1980. i Uredbom br. 2201/2003, čak i ako je otac živio s djetetom i s njegovom majkom, a da nisu bili vjenčani, i ako je aktivno sudjelovao u odgajanju tog djeteta.
- 47 Tužitelj smatra da bi tumačenje te uredbe navedeno u točki 44. ove presude moglo dovesti do situacije koja ne bi bila u skladu ni s njegovim pravom na poštovanje privatnog i obiteljskog života, utvrđenim člankom 7. Povelje i člankom 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem u tekstu: EKLJP) ni s pravima djeteta utvrđenima u članku 24. Povelje. Za potrebe Uredbe br. 2201/2003 „pravo na skrb” trebalo bi tumačiti na način da biološki otac u situaciji u kojoj on i njegova djeca vode obiteljski život jednak onome u obitelji koja se temelji na braku stječe to pravo na temelju zakona. Kad ovo tumačenje ne bi bilo prihvaćeno, „potencijalno” pravo oca koje mu dopušta da pokrene postupak pred nadležnim nacionalnim sudom i, ako je potrebno, da dobije pravo na skrb, moglo bi biti potpuno lišeno učinka zbog jednostranih radnji majke i bez znanja oca. Stoga učinkovitost prava da se podnesu takvi zahtjevi treba zaštititi na odgovarajući način.
- 48 Sud koji je uputio zahtjev naglašava da na temelju irskog prava biološki otac nema pravo na skrb nad djetetom osim ako mu je to pravo dodijeljeno na temelju sporazuma između roditelja ili sudskom odlukom, dok takvo pravo na skrb majci automatski pripada i nije ga potrebno dodijeliti.
- 49 U tim okolnostima valja provjeriti protivi li se poštovanje temeljnih prava biološkog oca i njegove djece tumačenju Uredbe br. 2201/2003 navedenom u točki 44. ove presude.
- 50 U tom pogledu valja podsjetiti da u skladu s člankom 6. stavkom 1. prvim podstavkom UEU-a Unija priznaje prava, slobode i načela određena Poveljom, „koja ima istu pravnu snagu kao Ugovori”.

- 51 Prvo, u skladu s njezinim člankom 51. stavkom 1., odredbe Povelje odnose se na države članice samo kada provode pravo Unije. Na temelju članka 51. stavka 2. Poveljom se ne proširuje područje primjene prava Unije izvan ovlasti Unije i „ne uspostavlja se nova ovlast ni zadaća za Uniju niti se mijenjaju ovlasti i zadaće kako su utvrđene Ugovorima.” Stoga se od suda traži da, s obzirom na Povelju, tumači pravo Unije u okvirima ovlasti koje su joj dodijeljene.
- 52 Iz toga proizlazi da u okviru ovog predmeta Povelju valja uzeti u obzir isključivo u svrhu tumačenja Uredbe br. 2201/2003, bez procjene nacionalnog prava kao takvog. Posebno je potrebno provjeriti protivi li se odredbama Povelje tumačenje te uredbe koje je navedeno u točki 44. ove presude, naročito uzimajući u obzir upućivanje na nacionalno pravo koje to tumačenje podrazumijeva.
- 53 Štoviše, iz članka 52. stavka 3. Povelje proizlazi da u mjeri u kojoj Povelja sadržava prava koja odgovaraju pravima zajamčenima EKLJP-om, njihovo značenje i područje primjene jednaki su onima iz EKLJP-a. Međutim, ta odredba ne sprečava pružanje šire zaštite prava Unije. Na temelju članka 7. Povelje „[s]vatko ima pravo na poštovanje svojeg privatnog i obiteljskog života, doma i komuniciranja”. Tekst članka 8. stavka 1. EKLJP-a jednak je tekstu navedenog članka 7., osim što se u njemu upotrebljava izraz „dopisivanje” umjesto „komuniciranja”. U tim okolnostima valja napomenuti da taj članak 7. sadržava prava koja odgovaraju onima zajamčenima člankom 8. stavkom 1. EKLJP-a. Stoga članku 7. Povelje treba dati jednako značenje i jednako područje primjene kao i članku 8. stavku 1. EKLJP-a, kako se tumači u sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava (vidjeti po analogiji presudu od 14. veljače 2008., Varec, C-450/06, Zb., str. I-581., t. 48.).
- 54 Europski sud za ljudska prava već je razmatrao predmet u kojem su činjenice bile slične onima u glavnom predmetu u kojem je dijete nevjenčanog para u drugu državu odvela majka koja je jedina imala roditeljsku odgovornost nad tim djetetom. U tom je slučaju Sud odlučio da u načelu nacionalno pravo prema kojem je dodijeljena punopravna roditeljska odgovornost nad djetetom isključivo majci djeteta nije u suprotnosti s člankom 8. EKLJP-a tumačenog u svjetlu Haške konvencije iz 1980., pod uvjetom da je djetetovom ocu, kojemu nije dodijeljena roditeljska odgovornost, dozvoljeno da od nadležnog nacionalnog suda zatraži izmjenu dodijeljene odgovornosti (odluka Europskog suda za ljudska prava od 2. rujna 2003. u predmetu Guichard/Francuska, Recueil des arrêts et décisions 2003-X; vidjeti u tom smislu također odluku od 14. rujna 1999. u predmetu Balbontin/Ujedinjena Kraljevina, zahtjev br. 39067/97).
- 55 Iz toga proizlazi da, u svrhu primjene Uredbe br. 2201/2003 kako bi se odredila zakonitost odvođenja djeteta od strane majke u drugu državu članicu, biološki otac tog djeteta mora imati pravo podnijeti zahtjev pred nadležnim nacionalnim sudom prije odvođenja i zatražiti dodjelu prava na skrb nad svojim djetetom, što je sama bit prava biološkog oca tog djeteta na privatni i obiteljski život u takvom kontekstu.
- 56 Štoviše, Europski sud za ljudska prava isto je tako presudio da nacionalno zakonodavstvo koje biološkom ocu izvanbračnog djeteta ne dodjeljuje nikakvu mogućnost stjecanja prava na skrb nad djetetom u nedostatku majčinog pristanka predstavlja neopravdanu diskriminaciju oca te stoga krši članak 14. EKLJP-a u vezi s

njegovim člankom 8. (presuda Europskog suda za ljudska prava od 3. prosinca 2009. u predmetu Zaunegger/Njemačka, zahtjev br. 22028/04, t. 63. i 64.).

- 57 S druge strane, činjenica da biološki otac za razliku od majke nije automatski nositelj prava na skrb nad svojim djetetom u smislu članka 2. Uredbe br. 2201/2003 ne utječe na sadržaj njegovog prava na privatni i obiteljski život, pod uvjetom da je pravo navedeno u točki 55. ove presude zaštićeno.
- 58 Tu tvrdnju ne poništava činjenica da otac koji nije na vrijeme poduzeo korake u pogledu stjecanja prava na skrb, u slučaju da majka odvede dijete u drugu državu članicu, neće biti u mogućnosti osigurati povratak tog djeteta u državu članicu u kojoj je dijete prethodno imalo uobičajeno boravište. Štoviše, takvo odvođenje predstavlja zakonito ostvarivanje prava majke koja ima skrbništvo nad djetetom na slobodu kretanja utvrđenog člankom 20. stavkom 2. točkom (a) UFEU-a i člankom 21. stavkom 1. UFEU-a te njezinog prava na odlučivanje o djetetovom boravištu, a da to ne liši biološkog oca mogućnosti ostvarivanja svojeg prava na podnošenje zahtjeva radi stjecanja prava na skrb nad tim djetetom ili prava na kontakt s njim.
- 59 Tako bi priznanje da biološki otac ima pravo na skrb nad svojim djetetom na temelju članka 2. stavka 11. Uredbe br. 2201/2003, bez obzira na to što mu takvo pravo nije dodijeljeno na temelju nacionalnog prava, bilo u suprotnosti sa zahtjevima pravne sigurnosti kao i potrebnom zaštitom prava i sloboda drugih, u smislu članka 52. stavka 1. Povelje, u ovom slučaju majčinih prava i sloboda. Nadalje, takav bi ishod mogao dovesti do kršenja članka 51. stavka 2. Povelje.
- 60 Isto tako valja podsjetiti da članak 7. Povelje, koji u svojem pitanju navodi sud koji je uputio zahtjev, treba u vezi s obvezom uzimanja u obzir najboljeg interesa djeteta utvrđenog člankom 24. stavkom 2. spomenute Povelje, a vodeći računa o temeljnom pravu djeteta da redovito održava osobne odnose i bude u neposrednom kontaktu s oba svoja roditelja kako je utvrđeno istim člankom 24. stavkom 3. (vidjeti u tom smislu presudu od 27. lipnja 2006., Parlament/Vijeće, C-540/03, Zb., str. I-5769., t. 58.). Nadalje, iz uvodne izjave 33. iz preambule Uredbe br. 2201/2003 proizlazi da se tom uredbom priznaju temeljna prava i pridržavaju načela Povelje, te se posebno nastoji zajamčiti poštovanje temeljnih prava djeteta kako su navedena u njezinom članku 24. Tako se odredbe te uredbe ne mogu tumačiti tako da zanemaruju to temeljno pravo djeteta, čije se poštovanje nedvojbeno podudara s najboljim interesom djeteta (vidjeti u tom smislu presudu od 23. prosinca 2009., Detiček, C-403/09 PPU, Zb., str. I-12193., t. 53. do 55.).
- 61 U tim okolnostima još valja provjeriti protivi li se članku 24. Povelje, čije poštovanje osigurava Sud, tumačenje Uredbe br. 2201/2003 koje je utvrđeno točkom 44. ove presude.
- 62 U tom pogledu valja uzeti u obzir veliku raznolikost izvanbračnih odnosa kao i odnosa roditelja i djece koji proizlaze iz njih, raznolikost na koju upućuje nacionalni sud u svojem zahtjevu za prethodnu odluku, koja se odražava u različitom priznavanju opsega i dijeljenja roditeljskih odgovornosti u državama članicama. Stoga se članak 24. Povelje mora tumačiti tako da se ne protivi situacija u kojoj je, u svrhu primjene Uredbe br. 2201/2003, pravo na skrb u načelu dodijeljeno isključivo majci, dok biološki otac stječe pravo na skrb samo sudskom odlukom. Naime, takav zahtjev

omogućuje nadležnom nacionalnom sudu da donese odluku o skrbi nad djetetom kao i o pravima na kontakt s djetetom, uzimajući u obzir sve relevantne činjenice, poput onih koje je spomenuo sud koji je uputio zahtjev, a posebno okolnosti rođenja djeteta, prirodu odnosa između roditelja, odnos svakog roditelja s djetetom te sposobnost svakog roditelja da preuzme odgovornost za skrb. Uzimanjem u obzir tih činjenica može se zaštititi najbolji interes djeteta u skladu s člankom 24. stavkom 2. Povelje.

- 63 Iz prethodno navedenog proizlazi da se člancima 7. i 24. Povelje ne protivi tumačenje uredbe navedeno u točki 44. ove presude.
- 64 U tim okolnostima na upućeno pitanje valja odgovoriti da Uredbu br. 2201/2003 treba tumačiti tako da ne sprječava državu članicu da na temelju svojeg prava očevo stjecanje prava na skrb nad djetetom s čijom majkom nije u braku uvjetuje očevim pribavljanjem odluke nadležnog nacionalnog suda kojom mu se dodjeljuje takvo pravo, na temelju kojeg se odvođenje djeteta od strane majke ili njegovo zadržavanje može proglasiti nezakonitim u smislu članka 2. stavka 11. te uredbe.

Troškovi

- 65 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (treće vijeće) odlučuje:

Uredbu Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1347/2000 treba tumačiti tako da ne sprječava državu članicu da na temelju svojeg prava očevo stjecanje prava na skrb nad djetetom s čijom majkom nije u braku uvjetuje očevim pribavljanjem odluke nadležnog nacionalnog suda kojom mu se dodjeljuje takvo pravo, na temelju kojeg se odvođenje djeteta od strane majke ili njegovo zadržavanje može proglasiti nezakonitim u smislu članka 2. stavka 11. te uredbe.

[Potpisi]

* Jezik postupka: engleski